

Quickguide til vurdering af omkostninger ved sociale indsatser og metoder

Publikationen er udgivet af
Socialstyrelsen
Edisonsvej 18, 1.
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: socialstyrelsen@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Forfatter: Socialstyrelsen
Udgivet: 19-10-2015

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	4
Hvad er en omkostningsvurdering?.....	4
Beregningsprincipper.....	5
Særligt om omkostninger til medarbejdere	6
Omkostningskategorier.....	6

Indledning

Socialstyrelsen bidrager med viden om indsatser, der kan understøtte kommunerne i deres arbejde på det sociale område. Socialstyrelsen har fokus på at udvikle og implementere sociale indsatser og metoder, der er veldokumenterede, og som baseres på viden om målgruppe, metode, implementering, effekter og økonomi. Viden om økonomien i indsatserne er vigtig for kommunerne for at kunne sikre mere værdi for pengene.

Viden om den økonomiske dimension indebærer optimalt set to elementer: Et estimat for omkostninger til implementering og drift af indsatsen og et estimat for de økonomiske konsekvenser, der følger af indsatsens effekter.

Denne quickguide vedrører det første element – altså hvad indsatserne koster. Guiden beskriver de principper, der skal lægges til grund for Socialstyrelsens vurderinger af indsatser og metoders omkostninger. Guiden er henvendt til konsulenter og andre der laver omkostningsvurderinger, som skal anvendes af Socialstyrelsen.

Hvad er en omkostningsvurdering?

Begrebet ”**Omkostningsvurdering**” anvendes som betegnelse for en vurdering af, hvad en given social indsats eller metode koster at implementere og drifte.

I en omkostningsvurdering opgøres omkostningerne som udgangspunkt som **budgetøkonomiske** omkostninger. Dette omfatter de faktiske udgifter for de forskellige aktører, men ikke afledte velfærdsøkonomiske effekter eller privates forbrug af tid og andre ikke-pengemæssige konsekvenser.

Omkostningerne opgøres på **forskellige aktører**. Som udgangspunkt opdeles omkostningerne på kommunen og øvrige offentlige kasser, men man kan også vælge at medtage omkostninger for andre aktører, f.eks. NGO'er eller private, hvis det er relevant i det konkrete tilfælde.

Som udgangspunkt skal man beregne **bruttoomkostningerne** ved indsatsen. Dvs. at man ikke modregner de eventuelle besparelser, der følger af at eksisterende indsatser suppleres eller erstattes. Det vil dog ofte være relevant også at beregne evt. sparede omkostninger fra den indsats, som bortfalder. Her skal det præcist angives, hvad det er for en basisindsats, som antages erstattet.

Til omkostningsvurderingen må man gøre antagelser om, med hvilken volumen den givne indsats indføres og hvor mange år den antages at driftes. Dette betegner vi som ”**scenariet**” bag beregningerne. Hvis der er mange faste omkostninger eller investeringer med en længere tidshorisont, bør man vurdere omkostningerne for flere alternative scenarier.

En omkostningsvurdering indeholder **to elementer**: En kvantitativ beregning og en kvalitativ beskrivelse. Den kvantitative beregning er en beregning af den del af indsatsens eller metodens omkostninger, som kan kvantificeres og værdisættes. Den kvalitative beskrivelse er en supplerende beskrivelse af de dele af indsatsens eller metodens omkostninger, som enten ikke kan kvantificeres, ikke kan værdisættes eller hverken kan kvantificeres eller værdisættes. Den samlede

omkostningsvurdering er en vurdering af omkostningerne på tværs af de to elementer.

Resultatet af en omkostningsvurdering vil normalt omfatte (men er ikke begrænset til):

- Estimat for *omkostninger pr. deltagerforløb* (igangsat og/eller gennemført forløb)
- Estimat for *nettonutidsværdien* (NNV) af omkostningerne over tidshorisonten for det specificerede scenarie, samt evt. omkostninger fordelt på år.
- Estimat for *opstartsomkostningerne*.
- Kvalitativ beskrivelse af omkostningselementer, der ikke indgår i det kvantitative estimat.
- Eventuelle følsomhedsanalyser for den kvantitative beregning.

Beregningsprincipper

Omkostningerne skal beregnes i **faste priser** med tydelig angivelse af prisår. Dette vælges i det konkrete tilfælde, men det anbefales at bruge det aktuelle prisår. Det bør klart fremgå, hvilke antagelser der ligger til grund for prisfremskrivningerne. Hvis man ikke har et bedre bud, anbefaler vi, at man anvender forbrugerprisindekset eller løn- og prisindekset for kommunal service.

Til samvejning af investerings- og driftsomkostninger, der falder på forskellige tidspunkter, beregner man nettonutidsværdien. Til dette skal man anvende en **diskonteringsrate** på 4 pct. For alle investeringer skal man bruge et skøn for **levetiden**.

Der skal også tages stilling til, om man vil medregne **restværdi** af investeringer, der evt. ikke er afskrevet ved tidshorisontens udløb. Som udgangspunkt anbefaler vi, at man medregner restværdi for investeringer med kortere levetid, eksempelvis uddannelse af medarbejdere, men ikke for én-gangs-omkostningerne i forbindelse med forberedelse af indsatsen.

Når man medregner restværdien betyder det, at hvis der fx foretages en investering i uddannelse ved opstart på 100 kr. med en levetid på 10 år, vil omkostningerne i et tre-årigt projekt beløbe sig til 30 kr. (hvis man antager en diskonteringsrate på 0 pct.). Fordelen ved at anvende dette beregningsprincip for investeringer med kortere levetid er, at omkostningsestimaterne ellers kan blive meget følsomme over for, om vurderingens tidshorisont slutter lige før eller lige efter en evt. reinvestering

Sammen med de samlede omkostninger anbefaler vi, at man beregner **opstartsomkostninger**. Med "opstartsomkostninger" menes de investeringsomkostninger, der opstår, inden indsatsen overgår til drift.

Når man vurderer omkostningerne ved en bottom-up tilgang ud fra specifikation af de enkelte ressourcer, der skal anvendes, kan der være en tendens til at undervurdere de faktiske omkostninger, fordi man glemmer alle de "små" dele, som tilsammen kan resultere i en betydelig meromkostning. For hvert omkostningselement skal man derfor overveje, om der er dele af ressourceforbruget, der ikke fanges eller prissættes med den anvendte pris. I disse tilfælde skal man tilføje en **overhead** på den beregnede omkostning. Et typisk eksempel herpå er værdisætningen af udgifterne til medarbejdere. Disse værdisættes typisk ud fra ud fra bruttolønnen, som tillægges en overhead, der afspejler øvrige omkostninger forbundet hermed.

Særligt om omkostninger til medarbejdere

Medarbejdernes tidsforbrug udgør typisk den væsentligste ressource i forbindelse med sociale indsatser. Det er derfor helt centralt med et retvisende estimat for omkostningerne forbundet hermed.

Værdisætningen kan tage udgangspunkt i medarbejderens løn. Hvis man ikke har specifikke oplysninger om konkrete medarbejders lønninger, kan man anvende KL's lønstatistik for de relevante medarbejderkategorier. Hvis man vil omregne KL's årslønninger til timelønninger skal man være opmærksom på at anvende den effektive timenorm, som Finansministeriet har beregnet til 1.418 timer.

Arbejdskraft har omkostninger ud over lønnen. Disse omfatter udgifter til ansættelse, medarbejderadministration, kontorplads, IT mv. Disse kan inkluderes i beregningen ved at lægge et overhead på lønomkostningen. Størrelsen på overhead må vurderes i det konkrete tilfælde. I forbindelse med Det Udvidede Totalbalanceprincip (DUT)¹ anvendes et overhead på 20%. Man kan vælge at bruge denne sats, såfremt man ikke har bedre bud.

Omkostningskategorier

Vurderingen skal omfatte omkostninger inden for følgende kategorier:

Forberedelse

For nogle indsatser og metoder er der en række aktiviteter, som skal gennemføres, inden indsatsen kan påbegyndes. Det drejer sig typisk om parathedsanalyser, udarbejdelse af implementeringsplaner, introducere, ændring/etablering af organisatorisk setup mv.

For alle forberedende aktiviteter skal man afklare:

- Hvilke medarbejdere der kræves og i hvilket omfang (antal timer)
- Om aktiviteterne og de dertil knyttede omkostninger afholdes af – eller med støtte fra – Socialstyrelsen eller øvrige eksterne parter
- Om der er omkostninger til diverse materialer.

Uddannelse

For mange metoder og indsatser kræves det, at medarbejderne gennemgår et uddannelsesforløb. Omkostningerne i forbindelse hermed omfatter typisk:

- Tidsforbrug til uddannelsen (medarbejderomkostningerne)
- Betaling til undervisere
- Materialer
- Lokaler og forplejning
- Udgifter til rejser og ophold

¹ Det Udvidede Totalbalanceprincip (DUT) går ud på at staten kompenserer kommuner og regioner for udgiftsændringer som følge af blandt andet ny lovgivning. Det sker ved, at det samlede statstilskud forhøjes eller reduceres, når kommunerne eller regionerne bliver pålagt eller frataget opgaver

- Certificering
- Efteruddannelse

Uddannelsen vil typisk være en investering med en begrænset levetid grundet personaludskiftning.

Drift af indsats

Omkostninger i forbindelse med selve driften af indsatsen omfatter:

- Medarbejder-omkostninger i forbindelse med:
 - o Visitation
 - o Forberedelse
 - o Udførelse af selve indsatsen
 - o Opfølgning
- Udgifter til:
 - o Materialer
 - o Lokaler og forplejning
 - o Rejser og ophold

Investeringer i materiel

Nogle indsats og metoder kræver investeringer i bygninger eller særligt udstyr, som ikke kan kategoriseres som en driftsomkostning. Eksempler er teknisk udstyr fx til videooptagning eller licenser.

Tilskud

Økonomiske tilskud fra Socialstyrelsen eller andre instanser skal kortlægges, så der sikres en korrekt fordeling på aktører. Dette omfatter også tilfælde, hvor det er muligt for kommunen at få refusion for driftsudgifter forbundet med de enkelte borgere.